

ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ VE
KASTRASYON ANKSİYETESİ

AKBOY, R.

ÖZET: Bu çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi araştırma alanına giren Güzelbahçe ve Narlıdere bölgelerindeki ilkokullarda yapılmıştır. Çalışmada yüzseksendokuz ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi ile demokratik ve otoriteryen özelliklere sahip sekiz öğretmen yer almıştır. Yüzseksendokuz öğrencinin doksanı kızlardan, doksandokuzu erkeklerden oluşmuştur. Demokratik özelliklere sahip dört öğretmenin sınıflarında doksanaltı, otoriteryen özelliklere sahip öğretmenlerin sınıflarında doksanüç öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin yaşları dokuz-on arasında olup tümü orta ve alt sosyoekonomik düzeyde bulunmaktadır. Öğrencilerin birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar aynı öğretmenle okumayanları değerlendirmeye alınmamıştır.

Öğretmenlerin demokratik ve otoriteryen özelliklerini belirlemek amacıyla Kaliforniya F Skalası kullanılmıştır. Özellikleri belirlenen öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilerin kastrasyon anksiyetelerinin şiddetini belirlemek amacıyla Blacky Testi kastrasyon soruları verilmiş ve daha sonra Louiss Düss Psikanalitik Hikayeler Testinde yer alan Fil Hikayesi tamamlanmıştır. İstatiksel uygulama sonunda otoriteryen öğretmenlerin öğrencilerinde demokratik öğretmenlerden daha fazla kastrasyon anksiyetesi uyardığı belirlenmiştir. Bu fark Fil Hikayesinde daha çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin büyük bir kısmının otoriteryenizm dereceleriyle öğrencilerinde uyardıkları anksiyetanın şiddet derecesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

ABSTRACT: Teacher and student relationship and castration anxiety Rengin AKBOY, Dokuz Eylül University, Faculty of Education, Dept. of Educational Sciences. This study has been done at the primary schools of Güzelbahçe and Narlıdere regions which are in the research area of Dokuz Eylül University, Faculty of Medicine. Hundred and eighty-nine fourth grade students and their teachers whose democratic and authoritarian characteristics were indentilled were included in the study. Ninty girls and ningtynine boys whose ages were between nine and the were at the

Yard.Doç.Dr.Rengin AKBOY, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.

medium and lower socioeconomic status. The students who weren't in the same class for four years weren't included in the study. California F Scale was used to identify the authoritarian and the democratic characteristics of the teachers.

The castration questions of the Blacky Test were given to the students of these teachers. After the completion of these questions, The Elephant Story of the Louisa Düss Psychoanalytical Stories Test was completed by the students. Statistical Analysis has shown that the authoritarian teachers have provoked the castration anxiety of the students much more than the democratic teachers. This result was much more perceptible in the Elephant Story than the castration questions of Blacky Test. The degree of anxiety provoked by the teachers were correlated with their degree of authoritarianism.

Anahtar sözcükler: Otoriteryen Öğretmenler, Demokratik Öğretmenler, Öğretmen Öğrenci ilişkisi, Kastrasyon anksiyetesi.

Key words: Authoritarian teachers, Democratic teachers, Teacher and student relationship, Castration anxiety.

Bu araştırma da öğretmenin öğrencilerinin kişilik oluşumu üzerindeki etkisinin önemi göz önüne alınmıştır. Öğretmen ödül ve ceza dağıtan bir obje olması nedeniyle çocuk tarafından parental bir figür olarak algılanabileceğinden kastrasyon anksiyetesi yeniden ortaya çıkarabilecektir. Ödipal çatışması nedeniyle fantastik cezalandırılma beklentileri içinde bulunan çocukta, demokratik tutumlara sahip öğretmenin, öğrencisinin ödipal sorununun çözülmesinde otoriteryen tutumlara sahip öğretmenden daha yararlı olacağı düşünülmüştür. Bu görüşten hareketle varsayım; otoriteryen kişilik özellikleri gösteren öğretmenin tutumlarının öğrencisinde, demokratik özellikler gösteren öğretmenden daha fazla kastrasyon anksiyetesi uyurup arttıracaktır. Öğretmenin çocuğun ruh sağlığı üzerindeki etkisi nedeniyle bu konunun mental hijyen açısından temel önemi olduğu düşünülmüş ve çalışmanın temel amacı bu varsayımın doğruluk derecesini araştırmak olmuştur. Bindokuzyüzsekseniki yılına kadar bulunabilen kaynaklarda öğretmen öğrenci etkileşimini araştıran çalışmalar bulunmasına karşın psikanalitik görüşten hareketle öğretmenlerin öğrencilerinde uyandırdığı kastrasyon anksiyetesinin şiddetini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır.

MATERYAL VE METOD:

MATERYAL: Bu çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi araştırma alanına giren Güzelbahçe ve Narlıdere bölgelerindeki ilkokullarda yapılmıştır. Araştırmada otoriteryen özellikleri belirlemek amacıyla cinsiyet farkı gözlemlenmeden dördüncü sınıf öğretmenlerine Kaliforniya F Skalası uygulanmış ve en demokratik ile en otoriteryen özellikleri gösteren toplam sekiz öğretmenden oluşan dörder kişilik iki ayrı grup oluşturulmuştur. Belirlenen öğretmenlerin ilkokul birinci sınıftan ilkokul dördüncü sınıfa kadar aynı sınıfta öğretmenlik yapmış olmaları gerekmektedir. Özellikleri belirlenen sekiz öğretmenin sınıflarında toplam yüzseksendokuz öğrenci bulunmakta olup, bu sayının doksanı kızlardan, doksan dokuzu erkeklerden oluşmuştur. Öğrencilerin yaşları dokuz ile on arasındadır. Demokratik öğretmenlerin sınıflarında doksanaltı, otoriteryen öğretmenlerin sınıflarında doksanüç öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin tümü orta ve alt sosyoekonomik düzeyde bulunmaktadırlar. Araştırma için dördüncü sınıf öğrencilerinin seçilmesinde iki neden göz önüne alınmıştır. Birince neden, öğretmenin tutumlarının etkisini daha doğru değerlendirebilmek için öğrencilerin dört yıllık gibi bir süreyi aynı öğretmenle birlikte geçirmiş olmalarıdır. İkinci neden de öğrencilerin ortaokul giriş sınavları nedeniyle duyabilecekleri anksiyetenin beşinci sınıfa kıyasla dördüncü sınıfta daha az olacağı beklentisidir. Öğrencilere, kastrasyon anksiyetelerinin şiddetini belirlemek amacıyla Blacky Testi kastrasyon soruları sorulmuş ve daha sonra Louisa Düss Psikanalitik Hikayeler testinde bulunan Fil Hikayesi tamamlanmıştır.

METOD: Araştırmada araç olarak Kaliforniya F Skalası, Black Testi kastrasyon soruları ile Louis Düss Psikanalitik Hikayeler Testinde bulunan Fil Hikayesi kullanılmıştır.

KALİFORNİYA F SKALASININ TANITIMI: Bu çalışmada öğretmenlerin otoriteryen ya da demokratik tutumlarını belirlemek amacıyla Kaliforniya F Skalası kullanılmıştır. Bindokuzyüzkırklarda üzerinde çalışılmaya başlanan F Skalası bindokuzyüzkıkkıllarda kitap haline getirilmiştir. Bindokuzyüzkıkkıyedi ve elliye yedi yılları arasında Kaliforniya F Skalası kullanılarak değişik ülkelerde araştırmalar yapılmış olup Skalanın geçerli sonuçlar verdiği belirtilmiştir(1). Bu çalışmalarda derinlik psikolojisinin araçları otoriteryen ideoloji çalışmasıyla birleştirilince kişilik dinamikleriyle sosyal davranışın entegrasyonunun ölçümü gerçekleştirilmiştir. Otoriteryenizmin geleneksellik, otoriteryen boyun eğicilik, otoriteryen agresyon, emasyonların inkarı, batıl itikat, stereotipi, rijidite, katı olma, yıkıcılık, alaycılık, projektivite, cinsellik aşırı ilgi ve cinsel normlara karşı gelenleri aşırı cezalandırma özelliklerini belirleyen Kaliforniya F Skalasında 14-52

arası madde bulunmaktadır ve otoriteryen özellikleri belirlemek için en az 15 madde yeterli olmaktadır(2).

Blacky Testinin Tanıtımı: Bu çalışmada öğrencilere uygulanan Blacky Testi 1949'da Blum tarafından çocuklar ve yetişkinler için geliştirilmiş olup klinikte psikodiagnostik amaçla kullanılmaktadır. Projektif bir araç olan Blacky testi psikoanalitik teorideki psikolojik değişkenleri ölçmek için hazırlanmıştır(3). Bu değişkenler; oral erotizm, oralisadizm, ödipal çatışma, kastrasyon anksiyetesi, penise gıpta, pozitif identifikasyon, kardeş kıskançlığı, suçluluk duygusu, pozitif ego ideali ve sevgi objesidir. Yapılan çalışmada bu değişkenler içinden yalnızca kastrasyon anksiyetesi ölçülmüştür. Blacky Testi bir köpek ailesinden oluşmaktadır; baba köpek, anne köpek, Akbaş ve Karabaş kardeşler. Karabaş bu testin kahramanıdır. Çocuğun kendisini Karabaş'ın yerine koyabilmesi için Karabaş ve Akbaş'ın cinsiyetleri belirtilmiştir. Testte, köpeklerin kullanılması çocuğun tehdit olmadan impulslarını ve çatışmalarını bulunan alanları daha rahat ortaya koyabilmesi içindir. Köpek ailesinin toplu halde bulunduğu bir resimden başka incelenen her değişkene uygun temsili resimler bulunmaktadır. Yönergede, her bir resim için bir öykü anlatmaları ve sorulan soruların altında verilen yanıtlardan yalnızca birini seçmeleri istenir. Çocuğa, bu soruların hayal gücünü anlamak için sorulduğu belirtilir. Yönerge okunduktan sonra köpek ailesinin toplu resmi gösterilir ve köpekler tanıtılır. Bütün resimler gösterilip sorular tamamlandıktan sonra çocuktan en beğendiği ve en beğenmediği resimleri ayırması ve ayırdıkları içinden en beğendiği ve en beğenmediği resmi ayırması istenir. Testin uygulanmasından sonra çocuktan ailesine ilişkin bilgi alınır. Louisa Düss Psikanalitik Hikayeler Testinin Tanıtımı Blacky Testi kastrasyon sorularının uyardığı anksiyetenin şiddetini daha iyi ortaya koyabilmek amacıyla öğrencilere Blacky testinden sonra uygulanan Louisa Düss Psikanalitik Hikayeler Testi projektif bir araç olup içinde çocuğun tehdit olmadan kendisini rahatça ortaya koyabilmesini sağlayan on hikaye bulunmaktadır. Öğrencilere bu hikayeler içinde yer alan Fii hikayesi tamamlanmıştır. Araştırmanın yapılacağı ilkokullarda bulunan dördüncü sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrencilerin ruhsal gelişim dönemleriyle ilgili bir araştırma yapılacağı ve öğretmenin öğrencilerinin gelişimi üzerindeki etkilerini anlamak amacıyla kendisine bir tutum ölçeği verileceği ifade edilmiştir. Öğretmene isim yazmasının gerekli olmadığı belirtilerek kendisi hakkında daha doğru ve güvenilir bilgi vermesi sağlanmaya çalışılmıştır. Kaliforniya F Skalası uygulanarak en otoriteryen ve en demokratik tutumlu olduğu septanan öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilere Blacky Testinin kastrasyon anksiyetesini ölçen soruları verilmiştir. Aynı öğretmenin sınıfında dört yıldan az bulunanlar değerlendirilmeye alınmıştır. Blacky Testinin yönergesi okunmuş ve daha sonra köpek ailesinin temsili resmi gösterilerek köpekler tanı-

tılmıştır. Kastrasyon anksiyitesiyle ilgili olan temsili resim ve soru kağıdı öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilere sınavda olmadıkları hayal güçlerini anlamak için araştırma yapıldığı ve birbirlerinin yanıtlarına bakmamalarının uygun olacağı belirtildikten sonra test uygulanmıştır. Blacky Testi soru kağıtlarının toplanmasından hemen sonra öğrencilere kendilerine hikaye okunacağı ve okunan hikayeyi içlerinden geldiği gibi tamamlamaları istenmiş ve Fil Hikayesi okunmuştur. Blacky Testi kastrasyon soruları ve Fil Hikayesi öğrencilere toplu halde uygulanmış olup uygulama için otuz dakikalık süre yeterli olmuştur.

BULGULAR: Öğretmenlerin cinsiyetleri ve Kaliforniya F Skalasına göre belirlenen otoriteriyenizm dereceleri ile öğrencilere uygulanan Blacky Testi kastrasyonu sorularına ve Düss Hikayelerinden "Fil hikayesi"ne verilen yanıtlara istatistiksel uygulama sonunda elde edilen yüzde değerleri aşağıda tablolar halinde verilmiştir. Demokratik öğretmenler içinde 1 numaralı öğretmen en demokratik, otoriteriyen öğretmenler içinde 4 numaralı öğretmen en otoriteriyen öğretmen olarak kabul edilmiştir.

Tablo I: Öğretmenlerin otoriteriyenizm dereceleri ile öğrencilerinin Blacky Testine göre saptanan kastrasyon anksiyetesinin şiddet derecesine göre % dağılımı.

Öğrenci				Orta		Hafif		Toplam %
Öğretmen şiddeti %				Şiddetli %		şiddetli %		
K 1	-	13		72	5	28	18	100
E 2	1	4	14	61	8	35	23	100
K 3	1	4	16	67	7	29	24	100
K 4	2	7	23	82	3	11	28	100
K 1	2	11	14	74	3	15	19	100
E 2	2	6	25	78	5	16	32	100
K 3	5	23	13	59	4	18	22	100
K 4	1	5	20	87	2	8	23	100

Tablo II: Öğretmenlerin otoriteryenizm dereceleri ile öğrencilerin Fil hikayesine göre saptanan kastrasyon anksiyetisinin şiddet derecesine göre % dağılımı.

Öğrenci			Orta		Hafif			
Öğretmen	şiddetli %	%	Şiddetli %	%	şiddetli %	Toplam	%	%
K 1	2	11	7	44	9	45	18	100
K 2	4	17	2	9	17	74	23	100
K 3	6	25	8	37	10	38	24	100
K 4	14	50	4	14	10	36	29	100
K 1	10	50	7	34	2	16	19	100
E 2	20	63	9	29	3	9	32	100
K 3	6	27	7	32	9	41	22	100
K 4	12	52	7	30	4	18	23	100

Tablo III: Öğretmenlerin otoriteryenizm dereceleri ile öğrencilerinde Blacky Testi kastrasyon soruları ve Fil Hikayesinin en şiddetli anksiyete uyarma oranı dağılımı.

Öğrenci		Öğretmen			
Öğretmen	En şiddetli anksiyete	%	Toplam	%	%
K 1	-	-	18	100	
E 2	-	-	23	100	
K 3	-	-	24	100	
K 4	1	3	28	100	
K 1	2	11	19	100	
E 2	1	4	32	100	
K 3	2	9	22	100	
K 4	1	4	23	100	

TARTIŞMA: Öğretmenlerin otoriteriyenizm dereceleri ile öğrencilerinde uyardıkları kastrasyon anksiyetesinin şiddet dereceleri arasındaki ilişkinin verildiği Tablo 1 ve Tablo 2 incelendiğinde otoriteriyenizm dereceleri ile kastrasyon anksiyetesinin şiddet dereceleri arasında genelde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Tablo 1'de yığılma orta şiddetli anksiyete derecesinde iken, Tablo 2'de anksiyete derecelerinin daha belirgin olarak birbirinden ayrıldığı ve öğretmenlerin otoriteriyenizm dereceleri ile daha anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bunun nedeninin Fil Hikayesinin (Bkz.Tablo 2) Blacky Testi kastrasyon sorularından sonra verilmesi ve uyarılmış anksiyeteyi daha belirgin olarak ortaya koyması olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin otoriteriyenizm dereceleri ile öğrencilerinde en şiddetli kastrasyon anksiyetesi uyarma oranı arasındaki ilişkinin incelendiği Tablo 3'de görüldüğü gibi en şiddetli anksiyeteyi 1 numaralı kadın otoriteryen öğretmenin uyardığı anlaşılmaktadır. Üç numaralı kadın otoriteryen öğretmen bir numaralı kadın öğretmenden sonra en şiddetli anksiyeteyi uyarılmaktadır. Araştırmayı uygulamak üzere sınıfına girildiği sırada bir numaralı kadın otoriteryen öğretmenin masasında sopa bulunduğu görülmüştür. Bu gözlemler elde edilen sonuç arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Otoriteryen ve demokratik öğretmenlerin toplu olarak birbirinden ayrılması daha belirgin olmakla birlikte, otoriteriyenizm derecelerine incelendiği zaman bazı öğretmenlerin uyardıkları anksiyete ile otoriteriyenizm derecelerinin arasındaki ilişkinin çok anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu durumun, bazı öğretmenlerin yanıtlamada samimi davranmasından ya da Kaliforniya F Skalasının derecelendirme fazla hassas olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Test uygulanımı sırasındaki gözlemlerle elde edilen sonuçlar arasında anlamlı ve tutarlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Otoriteryen öğretmenlerin öğrencileri test uygulaması sırasında son derece disiplinli ve sessiz, öğretmenden çekinir bir tarzda yerinden kıpırdamadan testi tamamlarken demokratik öğretmenlerin sınıflarında bunun tam tersi bir tablo oluşmaktadır. Demokratik öğretmenlerin öğrencilerinin neşeli, hareketli, hem öğretmene hem de testi uygulayan kişiye serbestçe sorular sorabilen, arkadaşlarıyla rahatça konuşabilen çocuklar oldukları gözlenmiştir. Otoriteryen öğretmenlerin daha disiplinli ve sert tavırlı olduğu, daha az konuşup testi uygulayanla daha mesafeli olduğu ve çocukların sınıftaki hareketlerini ve konuşmalarını daha kısıtladıkları gözlenmiştir. Ayrıca bazı otoriteryen öğretmenlerin masalarında sopa bulunduğu görülmüştür. Demokratik öğretmenlerin öğrencilerle ve test uygulayan kişiyle daha serbest konuştuğu, daha az mesafeli ve daha az yumuşak tavırlı olduğu, çocukların sınıftaki hareketlerini ve konuşmalarını fazla kısıtlamadıkları görülmüştür.

KAYNAKLAR

1. Lindzey, G.: Projective Techniques and Cross-Cultural Research, Newyork, Irvington Publishers Inc, 1961.
2. WRIGHTSMAN, S.L.: Social Psychology in the Seventies. Belmont, Brooks/Cole Publishing Company, Inc, 1972; pp 373-395.
3. FIPINELLI, A.: The Psychoanalytic Study of the Child. Vol.37. New Haven, Yale University Press, 1982; pp 358-425.